

НЕВЕНА ВИТОШЕВИЋ

ПРЕВОДИЛАЦ С НЕБЕСКОГ ЈЕЗИКА

(О поезији Мирјане Булатовић, поводом књиге
Сви њуџеви воде у небо)

Већ дуги низ година с посебним уживањем пратим песничко стварање Мирјане Булатовић, како за најмлађе, тако и за нас одрасле. Зато сам и пожелела да кажем коју реч о књизи њених изабраних и нових песама *Сви њуџеви воде у небо*, коју је недавно, на 420 страна, објавила новосадска Балканија.

Заиста, дело Мирјане Булатовић од оне је узвишене врсте и несумњиво представља једну од најзначајнијих појава савремене српске књижевности. Владимир Јагличић, пре четврт века, у својој антологији *Када будемо њрава* пише: „После смрти Десанке Максимовић, међу женама предњачи Мирјана Булатовић. Њена, мушки отворена поезија, каткад има лепоту призваног анђела.”

Ево једне илустрације у виду песме – „Посед”:

Ово нису твоје ствари
Ово су ствари Живота,
издвојене за тебе
из његове
светле и тамне раскоши.

Кад му се свиди,
Живот покупи своје ствари
и ти пребројиш што ти је остало –
кости, кожу, крв.

Једном ће неко и по то доћи,
јер ништа није твоје,
осим сунца и звезда.

Мудраци кажу: „Незнање је највећи порок.” Величина Мирјанине поезије је управо у томе што нам она *долази из знања*, из дубине бића, из оног суштаственог, општељудског, а најбитнијег и највеличанственијег. Мирјана не пише о неважном и тривијалном, она увек говори о важном. Но, човек не треба да буде књижевно поткован да би разумео њене песме и да би то препознао, јер се бит препознаје и срцем и душом. Зато њену поезију сматрам *поезијом суштинине*.

Нешто слично песникињи саопштавају и њени читаоци. Ево два лепа примера: „О чему год да пишеш, о којој год појави овог света, ти то чиниш тако да се пред нашим очима отвара – сама суштина, сама истина...”; „У мало речи дотакнеш небо или дно душе.”

Ево како песникиња „дотиче небо”, односно „дно душе”, у песми „Сјај у очима цара јудејскога”:

На језноме путу ка брду Голготи
за тобом су ишли сви наши животи.

Живи и мртви, бивши и будући,
кроз твоје ће ране у небеса ући.

Мирјана је, пре свега, песник христолике љубави. Њена песма „Љубав је гориво будућности” почиње стиховима:

Једнога дана,
када све стане,
мотори света
мораће љубављу
да се хране,
иначе ништа
неће ићи
и нико нигде
неће стићи.

Мирјана мајсторски, често и врло духовито, раскринкава многе стереотипе, па тако и онај о романтичној љубави:

Понеко ме назре
и каже:
Хајдемо нас двоје
да волимо мене.

Или, у краткој песми „Заљубљеност”:

Кад год се
заљубиш у човека,
то се у живот
опет заљубиш,
у Бога што сија
кроз нечије очи.

Иначе, о Мирјаниној духовитости би се могао написати засебан осврт. Занимљиво је да је та врлина на високој цени и у свету душа. Аристотел је пак рекао да је духовитост дрскост која је стекла образовање. Интелигентним хумором обилују многи стихови у књизи *Сви Ђуџеви воде у небо*, као и многе целе песме („Узвишена прељуба”, „Како бих се представила Ванземаљцу”, „Немој да се шалиш са животом”, „Органска поезија”, „За првим зраком ће и други”, „Лепо је бити домаћица”, „Ушао сам у антологију”, „Салон за негу душа”, „Хитна лирска помоћ”...).

Ево како Мирјана Булатовић с лакоћом преваљује пут од уобичајеног, познатог, до оног суштаственог, обрачунавајући се с бујицама свакодневних вести у истоименој песми „Вести”, коју наводим у целини:

Ветар улицама разноси старе вести.
Неколико нових запрепастиће свет.
Ко ће кога видети, чути, срести,
ко ће коме зауставити лет,
у чијој ће земљи да груне несрећа нова,
кога ће потрес да нађе, где ће да гори,
чије ће куће сутра остати без крова
– знаћемо, вест ће одмах да се створи;
али, никад нико јавио не би:
Овим је људима закрчен пут ка себи.

Вековне човекове и, уопште, песничке слутње о бесмртности душе, која се негде сели и преобликован живот наставља, наука нашег доба почиње све више и убедљивије да доказује, а та нова научна мисао о бесмртности човекове душе – у нашем песништву налази свој дубоки израз управо у Мирјаниној поезији. То више није поезија у којој се слути, већ поезија у којој се тврди. Мирјана пева о непојамном не са становишта чежње, утехе или домишљања, како су то чинили песници ранијих епоха, већ из потпуне сигурности, из најдубље уверености. Иако је од својих песничких почетака заокупљена сродним темама, њене позније песме одишу све већом снагом, јасноћом и једноставношћу, као и све изразитијом

и снажнијом мудрошћу, што природно проистиче из дубљих истина до којих је доводе њени животни увиди.

Мирјанина књига изабраних и нових песама не носи случајно назив *Сви њушеви воде у небо*, а једна од песама у књизи „Вера је алатка за рад по бескрају”. У предговору за њену претходну књигу, *Мајстор свејла*, песник Мирослав Алексић пише да „нема песника у нашој савременој поезији чија поезија више одише вером него поезија Мирјане Булатовић”. Као што сам већ нагласила, то скоро да и није вера, него знање.

Неке њене песме могу се доживети и као откровење, рецимо „Мишљење анђела о мојим песмама”, у којој последњи двостих гласи: „Знаш ли када је песми крај: / када цела постане сјај.”

Читаоцу се на тренутак може учинити да је песникиња представник вишег поретка ствари, нека врста Божјег гласника у песничком руху. Стога нису изненађујуће овакве читалачке опсервације: „Волим Вашу поезију! Светли Љубављу Божјом!”, „Христос се рађа, изнова, у твојој Песми.” Или: „Свака реч – проповед! За слепе код очију лекарство! Песме – небеске.”

Готово свака Мирјанина песма је важно небеско саопштење. То ће нам потврдити и једна од најкраћих песама – „Чудна врста”:

Човек је
у ратовима
до сада убио
више стотина
милиона себе.

Од неких њених истина подилази нас језа, као када зачујемо глас необично моћног певача. Тако она у песми: „Фали ми ваздуха” пева:

Дуго сам тражила
човека-биљку,
који удише
угљен-диоксид,
а издише кисеоник.
Најзад увидех
да то мора
бити Бог,
који удише
наше грехе,
а издише
љубав.

Чини се да Мирјани Булатовић ништа није непознато и страшно, да је у стању својом душом све да обухвати и разуме, у духу Ламартинове мисли: „Онолико колико не разумемо, толико не волимо.” Иако никоме не суди, рекло би се да у рукама држи прецизну космичку вагу и да у њен исказ немамо разлога да сумњамо. О овоме сведочи и песма „Театар Плава планета”, која се завршава следећим строфама:

А само треба у свој лик ући
и не чекати аплаузе,
јер права публика, Свемогући,
на сцени види наше сузе.

Из нас их гледа, из срца, крви,
и зна кад се, у страшном болу,
дигнемо и осмехнемо први,
јер сјајно играмо своју ролу.

Као што видимо, и као што и Мирослав Алексић запажа: „Бог је (...) кључни мотив њеног певања. Други мотив, једнако фреквентан у њеном делу је смрт. Бог као сазнање и истина, и смрт као заблуда.”

Од раних песничких дана па до најновијих, смрт је чест гост за овом песничком трпезом. Ево неколико примера: „Читајући књиге / знам да то Велика Смрт мене листа.” „Роди ме, смрти, напакон, / пресеци пупчану врпцу / која ми не да одем од тебе.” „Песници обично умиру постепено, / стих по стих.” Или: „А ја за смрт удала се / и сад је варам с тобом.”

Међутим, док је у свом раном опусу песникиња више опседнута самом мистеријом смрти, у каснијим песмама је јасно да је она смрт коначно ишчитала и да поуздано зна о чему се ту ради. Тако у песми „Смрт је само затварање прозора” каже:

Човек је прозор
кроз који бескрај
у овај живот гледа.

Кад се затвори прозор,
да ли нестаје бескрај?

Истрајна оданост вишем поретку ствари не среће се често ни у нашој ни у светској поезији. Карактеристична је за оне највише духове. Оне који умеју на најједноставнији начин да искажу нај-

дубље истине, баш као што то исказује следећим стиховима Мирјана Булатовић:

И док по животу
тражиш неког свог,
једино те види
до дна срца Бог.

Један од три закона песничког стварања до којих је дошао мој отац, књижевник Драгиша Витошевић, у својој књизи *Смисао сличности у књижевности*, гласи да велика књижевност увек тежи ка апсолуту, ка Богу. Занимљиво је да је готово целокупно дело Мирјане Булатовић потврда ове законитости.

Инспиративна дела, која нас покрећу и уздижу, настала посредством вишњег надахнућа, могу бити и наши учитељи, као и учитељи самог песника, који их из виших димензија спушта на земљу. Таква дела, и нас и песника који их записује, позивају на искорак и надрастање себе. Или, како би Мирјана казала: „Каткад за песмом одлутам превисоко.”

Код Мирјане Булатовић нема раскорака у вертикали мисао – реч – дело. Свака њена креација потписана је властитим животом. Или, како Желидраг Никчевић у поговору овој књизи каже: „Да би се тако пјевало, потребно је владати посебним душевним склопом.”

На ту и такву мудрачку и етичку доследност, која подразумева преузимање одговорности, што је увек и услов за лични развој, песникиња много пута позива у својој поезији. Ево једног примера:

Не гледај небо, облаке тмасте...
Заливај срце љубављу свежом
и посматрај га како расте.

Цео ће мрачни крај да засија
кад се макар на трен упали
поткожна твоја галаксија.

Мирјани је јасно да песника његове речи и те како обавезују, и да је он носилац њихових значења и у песми и ван ње. У њеним стиховима нема места за мрак, јер Бог је „мајстор светла”. Све је пуно истинског оптимизма, Божје љубави и доброте, вере у поезију. Песникиња је, како Никчевић примећује, „небески озарена”. Она је свесна своје мисије, чињенице да је њена поезија њено најсветије задужење. У том духу, у једној песми исписује:

Песник је најважнији преводилац
– са величанственог небеског
на земаљски језик.

Да је она сама такав величанствени преводилац сведоче многе њене песме, које бих могла наводити унедоглед. Зато верујем да ће свако ко прочита књигу Мирјане Булатовић *Сви њуџеви воде у небо* уживати, као ја што сам, у стваралаштву једног истинског, великог песника и изузетног човека, чија су специјалност *џрејеве са величанственог небеског језика*.